

דו"ח הוועדה להערכת איכות של
התוכניות להוראת לשון עברית
מכללת הרצוג

2019

תש"ף

תוכן העניינים

פרק 1: רקע 2

פרק 2: תהליכי עבודה של הוועדה 3

פרק 3: הערכת איכות של תוכנית הלימודים להוראת לשון עברית במכללת הרצוג 4

פרק 4: המלצות 10

נספחים

נספח 1: כתב המינוי של הוועדה 12

נספח 2: סדר יום הביקור 13

נספח 3: עקרונות לבניית הסילבוסים 14

פרק 1 : רקע

בהתאם להחלטתה להעריך את תוכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הוראת הלשון העברית, מינתה המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג) את הוועדה להערכת איכות של התחום בהרכב הבא :

- פרופ' דורית רביד, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת תל-אביב – יו"ר הוועדה
- פרופ' רינה בן-שחר, מכללת אורנים, אוניברסיטת חיפה¹
- ד"ר אהרן הורנקוהל, הפקולטה ללימודי אסיה והמזרח התיכון, אוניברסיטת קיימברידג'
- פרופ' זהר לבנת, המחלקה ללשון העברית וללשונות השמיות, אוניברסיטת בר-אילן
- פרופ' חנה עזר, מכללת לוינסקי לחינוך²
- פרופ' סטיב פסברג, החוג ללשון העברית, האוניברסיטה העברית
- פרופ' אורה שורצולד, המחלקה ללשון העברית וללשונות השמיות, אוניברסיטת בר-אילן³
- ד"ר עמליה בר-און, לימודי הפרעות בתקשורת, אוניברסיטת תל-אביב

הגב' תמר מעגן-אפרתי ריכזה את עבודת הוועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה.

במסגרת עבודתה התבקשה הוועדה⁴:

1. לבחון את דוחות ההערכה העצמית שהוגשו על ידי המוסדות המקיימים תוכניות לימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום לשון עברית ולקיים ביקורים במוסדות אלה.
2. להגיש למל"ג דו"ח פרטני עבור כל אחת מתוכניות הלימודים הכולל את ממצאי הוועדה והמלצותיה.
3. להגיש למל"ג דו"ח כללי הכולל הערות רוחביות בנוגע לתחום המוערך ולמקומו במערכת ההשכלה הגבוהה ובישראל בכלל.

תהליך ההערכה כולו התבצע בהתאם להנחיות המל"ג לכתיבת דו"ח הערכה עצמית במכללות לחינוך מפברואר 2018.

¹ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' רינה בן-שחר לא השתתפה בהערכת תוכנית הלימודים במכללת אורנים ולא במכללה הערבית.

² בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' חנה עזר לא השתתפה בהערכת תוכנית הלימודים במכללת לוינסקי.

³ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' אורה שורצולד לא השתתפה בהערכת תוכנית הלימודים במכללת תלפיות.

⁴ כתב המינוי של הוועדה מצורף בנספח מס' 1 לדו"ח זה.

פרק 2: תהליכי העבודה של הוועדה

הוועדה התכנסה לראשונה במרץ 2019. בישיבתה דנה הוועדה בנושאים עקרוניים הנוגעים למערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, לפעילות הערכת האיכות בכלל ובמכללות האקדמיות לחינוך בפרט.

במסגרת פעילותה קיימה הוועדה ביקורים בכל המכללות האקדמיות לחינוך אשר מוסמכות להעניק תארים בתחום הוראת לשון עברית. הביקורים התקיימו בשני סבבים בחודש מרץ ובחודש מאי 2019 במכללות האלה:

מכללת אורות ישראל, מכללת אורנים, מכללת אמונה-אפרתה, מכללת בית ברל, מכללת גורדון, מכללת דוד ילין, מכללת הרצוג מכללת אחוה, מכללת לוינסקי, המכללה הערבית בחיפה, מכללת קיי ומכללת תלפיות,

במהלך ביקורים אלה נפגשה הוועדה עם בעלי תפקידים בהנהלת המוסד, עם הנהלת התוכנית, עם הסגל, ועם סטודנטים ובוגרים.

דו"ח זה עוסק בחוג להוראת לשון עברית במכללה האקדמית הרצוג. ביקור הוועדה במכללה התקיים ב- 17 במרץ 2019.

סדר היום של הביקור מצורף בנספח 2 לדו"ח זה.

בביקור זה השתתפו מבין חברי הוועדה: פרופ' אורה שורצולד, פרופ' סטיב פסברג, ד"ר עמליה בר-און.

הוועדה מודה להנהלה הבכירה במוסד ולתוכנית ללשון עברית על דו"ח ההערכה העצמית ועל קבלת הפנים והאירוח האדיב בעת יום הביקור של נציגי הוועדה במוסד.

פרק 3: הערכת האיכות של תוכנית הלימודים להוראת לשון עברית במכללה

האקדמית הרצוג

דו"ח זה מתייחס למצב הקיים בעת ביקור הוועדה במוסד ואינו מתייחס לשינויים שחלו מאז. דו"ח זה מתעד את המסקנות שאליהן הגיעה ועדת הערכת האיכות בהתבסס על המסמכים אשר נמסרו על ידי המוסד, מידע שהתווסף במהלך השיחות במוסד, דיונים והבחנות של הוועדה ומידע אשר זמין לוועדה.

1. מבוא

מכללת הרצוג היא מכללה דתית שהיא מיזוג של מכללה לבנים (לשעבר הרצוג, ממוקמת כיום ביישוב אלון שבות) ומכללה לבנות (לשעבר מכללת ליפשיץ, ממוקמת כיום בקיבוץ מגדל עוז). שתי המכללות קרובות גיאוגרפית, דבר המקל מאוד על ההתנהלות המשותפת. כמו כן יש לימודים גם בהיכל שלמה (ירושלים) לחרדים. בכל החוגים יש ראש חוג שאחראי על כלל התוכניות של המכללה בכל הקמפוסים, ויש גם תארים מתקדמים ותוכניות לחרדים. הסגל של כל חוג בשתי המכללות זהה כמעט לגמרי, ותוכנית הלימודים אחידה לכולם. התרשמות הוועדה היא שהמיזוג בין המכללות עובד היטב. אוכלוסיית הסטודנטים מגוונת מאוד וכוללת חילוניים, ודתיים ממגזרים שונים: חב"ד, ממלכת-דתי, חרדי. חלק מהסטודנטים מתגוררים במקומות רחוקים, ואין מעונות במקום.

2. הערכת איכות ותהליך הערכה עצמית

ראש החוג ריכז את כתיבת הדו"ח, והחלקים הנוגעים להכשרה המעשית נכתבו על ידי ראש תחום העבודה המעשית. ניתן היה להתרשם ממעורבות של סגל החוג בתהליך הערכה ומהחשיבות שהנהלת המכללה מייחסת לתהליך. התהליך העלה למודעות נושאים הדורשים שינוי והניע את הפעלתם, אם כי אלה כפופים לאילוצים שונים של המכללה.

3. חזון ויעדים

המכללה היא מכללה תורנית-ציונית ומתוקף זה היא שואפת לשרת את החינוך הממלכתי-דתי אך גם לתרום לכלל מערכת החינוך בארץ – הממלכתי והחרדי, תוך שמירה על הצביון האופייני לה – שילוב של מחויבות תורנית עם מצוינות אקדמית וחדשנות פדגוגית. המכללה שואפת להפיק את מירב התועלת ממיזוג שתי המכללות - ליצור גוף אחד שמנצל באופן המיטבי את הפוטנציאל של כל אחת ממכללות האם, שומר על החוגים שהתקיימו בכל אחת מהמכללות ומוסיף עליהם.

4. תוכנית הלימודים הדיסציפלינרית

תוכנית הלימודים מכוונת לחינוך העל יסודי (חטיבת ביניים ותיכון). מוצגת תוכנית אקדמית יפה, המשלבת בין קורסי ליבה וקורסי בחירה מגוונים על פי תחומי המומחיות של אנשי הסגל. הסטודנטים

לומדים 26 שעות בחוג עצמו, 20 שעות פרונטליות, והשאר נלמד בקורסים מקוונים. הלמידה באמצעות קורסים מקוונים היא פתרון טוב לאור העובדה שבמכללה אין מעונות וסטודנטים רבים לא גרים בסמוך לה. בולטת הנטייה בתוכנית להעמיק בתכנים תורניים, והוראת הלשון העברית מתקשרת להיבטים האלה – קישור למקורות ולערכים יהודיים. התפיסה הזאת תואמת את חזון המכללה וכן את המוטיבציה והתפיסה של הסטודנטים והסטודנטיות. במכללה לומדים ערבית וארמית במסגרת לימודי הלשון. אלו אינם נלמדים בחוגים אחרים ללשון עברית, והם מעשירים מאוד את התלמידים.

הוועדה התרשמה שיש צורך בהרחבת קורסי הליבה - התחביר ותורת הצורות, וכן קורסים על העברית החדשה. כמו כן חסרה הוראת תחומי הבעה וההבנה. כרגע יש קורס אחד בלבד שהוא קורס בחירה, והחוג לא יודע כיצד לשלב אותו בצורה עניינית בתוכנית הלימודים, אם כי כולם מודעים לכך שמדובר בנושא חשוב הן לסטודנט בשנות לימודיו והן למורה לעתיד. לוועדה הוצגו תוכניות שעל פיהן הקורס הבעה בכתב ישולב כקורס חובה בלימודי הליבה בלשון, וכן יתווספו קורסי בחירה בפרגמטיקה, רטוריקה וחקר השיח. הוצגה גם תוכנית מעניינת להקים מסלול ייחודי שישלב בצורה מובנית את החוג לחינוך מיוחד והחוג ללשון עברית, כך שהתלמידים ירכשו היבטים יישומיים בנושאים כמו ליקויי כתיבה, התפתחות לשונית ועוד.

מבנה התוכנית: יש פער בין התוכנית המדורגת המוצגת בדו"ח הערכת האיכות שהגישה המכללה ובין הקורסים הנלמדים בפועל על סמך הסילבוסים שהוצגו. יש קורסים שלא נלמדים בסדר ההיררכי המתאים, על רקע אילוצים שונים, בפרט בקרב הסטודנטים בחורי הישיבות שהמערכת נבנית בהתאמה לתוכנית הייחודית שלהם. יש קורסי ליבה שלא ניתנים בכל שנה, כך שסטודנטים נדרשים להתמודד בעת ובעונה אחת עם קורסים מתקדמים וקורסים ראשוניים.

סילבוסים: הסילבוסים אינם מתאימים לכל התוכנית. יש הרבה פערים. חסרים סילבוסים ויש אי התאמות בין שמות הקורסים לבין תוכני הסילבוסים כפי שהוצגו בחומרים שהמכללה הפיקה (ראו הערות בהמלצות ובנספח).

סמינריונים: הדרישה במכללה היא לשני סמינריונים לתואר הראשון, אחד בחינוך ואחד במקצוע התמחות. הסטודנטים משתתפים בשיעורי הסמינריון של החוג ללשון, אבל לרוב בוחרים לעשות את העבודה בחוג השני (למשל, תנ"ך), לפיכך נדיר שהתלמידים כותבים עבודה סמינריונית בחוג ללשון העברית.

5. תוכנית ההכשרה להוראה

מבנה ההכשרה

בשנים א' וב' הסטודנטים רוכשים את הבסיס האקדמי של התחום ואת הכישורים הנדרשים לפני שיתחילו לעמוד מול כיתה. ראשיתה של ההכשרה היא בהוראה של כלל המקצועות בבתי ספר היסודיים מתוך מחשבה שהתנסות בחינוך היסודי מאפשרת מפגש עם תהליכי חינוך בסיסיים בבתי הספר. בשלב השני כל סטודנט מורה את המקצועות שבהם הוא מתמחה. על פי זאת, המתכונת הקיימת כיום ('המתכונת הישנה') היא שהסטודנט מעביר 20 שעות הוראה במהלך שנות ההכשרה המעשית. בלשון

הוא מעביר בין חמישה לשמונה שיעורים בפועל. היקף ההכשרה אינו מספק: סטודנטים להוראת לשון מתנסים במהלך שני סמסטרים בלבד בשנה השלישית - אחד מתחילים והשני מתקדמים. השנה הוכנס שינוי לתוכנית – מעבר של תלמידים רבים יותר למודל "אקדמיה-כיתה". מעריכים שתוך מספר שנים כולם יעברו למודל אקדמיה-כיתה ולכן שואפים להעביר כמה שיותר סטודנטים למתכונת הזו. השינוי אושר בכל ההיבטים ויחייב את כולם, ללא קשר לעומס שיש לכלל הסטודנטים.

קשר בין הדיסציפלינה, רכזי ההכשרה והמד"פים

הקורס פדגוגיה של הוראת הלשון לא ניתן במסגרת החוג ללשון אלא במסגרת הלימודים בחינוך. הקורס ניתן על ידי מורה ללא תואר אקדמי מתקדם.

המרצים בחוג ללשון מציגים תפיסות שונות בהתייחסותם לשילוב היבטים מעשיים בלימודי הדיסציפלינה. חלקם, ובפרט אלה המלמדים קורסים שפחות רלוונטיים להוראת הלשון, רואים בהוראת הקורסים לימוד אקדמי טהור, ולעומתם יש הרואים חשיבות רבה בקישור בין הדברים, ומדגימים ומדגישים את הקישור להוראה כחלק מרכישת הידע בתחום.

מצידם של הסטודנטים ניתן להתרשם מהצורך ביצירת קישור ברור יותר בין הוראת התחום לפדגוגיה וקבלת כלים או מודלים להוראה כחלק מהלימודים הדיסציפלינריים. הקורסים בתוכנית הלימודים, ככל שהם מעניינים, לא תמיד תורמים לעבודה המעשית, ובהגעתם להכשרה הסטודנטים נדרשים לעיתים להשלמת ידע ולהדרכה צמודה כדי לבצע את העבודה המעשית כהלכה. המד"פים הם אלה שנדרשים לעמוד בצורך הזה. בין המד"פים לסגל החוג יש תקשורת טובה ויש זמינות של אנשי הסגל לצורך מתן מענה זה לזה, אבל עם זאת השתמע שהקשר בין הגורמים השונים אינו מובנה אלא נעשה בדרך של יוזמות אישיות.

סגל ההכשרה

המכללה שוקדת על גיוס סגל בעל ניסיון נרחב בהוראה ופדגוגיה. המד"פים והמד"פיות הם מורים ותיקים ואינם מהאקדמיה. ראש תחום העבודה המעשית פועל לקידום מרכזי הכשרה ומכניס שינויים חשובים המאפשרים על ידי ההנהלה. הוועדה התרשמה מהתקשורת הטובה בין השותפים השונים להכשרה, והמדריכות הפדגוגיות שפגשנו נלהבות בעבודתן ונשמעו מסורות ומקצועיות.

זמינות של בתי ספר לעבודה המעשית

ההנהלה העלתה את הקושי בשיבוץ סטודנטים בבתי הספר. בירושלים ובגוש עציון בכל המקצועות, יש ארבע מכללות המכשירות מורים דתיים, וגם במכללת דוד ילין כ-40% מן התלמידים דתיים, ויש מעט יחסית בתי ספר תיכוניים דתיים שאפשר לעשות בהם עבודה מעשית. הפתרון לכך הוא מעבר למודל אקדמיה-כיתה. נפגשו כבר עם חמישה עשר מנהלים של בתי ספר באזור, וכנראה יעבדו עם שמונה מהם. יש דרישה לשיפור הפיתוח המקצועי וההכשרה של המד"פים – כיום הם או מורים או מרצים מצטיינים שעברו להיות מד"פים. יש השתלמויות של מכון מופ"ת, שלטעמם לא מספיק טובה. המעבר לאקדמיה-כיתה מחייב את המעבר להכשרה מסוג זה. מתחילים בתוכנית שיפור כבר בסוף שנה"ל זו והיא תמשיך בשנה הבאה, ובאישור ההנהלה הוקמו שלושה מרכזים: 1. מרכז הדרכה מעשית; 2. מרכז סטאז'; 3. מרכז פיתוח מקצועי למורים.

6. סגל

סגל החוג מורכב ממספר קטן של מורים העובדים בחלקי משרה גבוהים, כולל מרצים מומחים בתחומם האקדמי, נוסף על ראש החוג. שאר המורים עובדים בחלקי משרה קטנים, ולא כולם בעלי תואר ד"ר. ניתן להתרשם ממרצים מרשימים, מחויבים ומסורים. בהיבט של עבודת צוות, נראה שכמעט ולא מתקיימות ישיבות משותפות של סגל המורים וחשיבה משותפת על הדברים. רק לצורך הכנת הדו"ח למלי"ג הייתה הידברות. סגל החוג זוכה להערכה רבה מצד הסטודנטים, שצינו במיוחד את היחס החם, הזמינות והפתיחות של המרצים. באותו האופן ניתן גם להתרשם מההערכה הרבה שרוכשים בוגרי החוג לאנשי הסגל — בוגרים שמסיימים את הלימודים ממשיכים להיוועץ במורי המכללה ובמדריכים, ואלו מלווים אותם בחום רב במהלך שנות עבודתם הראשונות.

7. סטודנטים ובוגרים

מספר התלמידים מרשים יחסית למכללות אחרות. הרכב התלמידים מגוון: יש מעט סטודנטים חילוניים, יותר בתארים המתקדמים, ומקבלים אותם בזרועות פתוחות. חלק גדול מהסטודנטים במכללה הם בחורי ישיבות שלומדים חוג משולב ממקצוע תורני (תושבי"ע, תלמוד, תני"ך) ולשון עברית. חלק מהשעות של המקצוע התורני מחושבות על בסיס הלימודים בישיבה, כך שיעקר הלימודים האקדמיים הם ההתמחות בלשון ולימודי החינוך. הסטודנטים הגברים הם בעיקר תלמידי ישיבות שבחרים ללמוד במכללה ולא באוניברסיטה בשל ההיבט הדתי-תרבותי ומטעמי נוחות (למשל, קרבה לבית). הם באים עם רקע עמוק יותר בטקסטים המסורתיים בהשוואה לסטודנטיות וגילם הממוצע גבוה מגילן של הסטודנטיות כי חלקם אחרי ישיבות הסדר. גם הנשים בוחרות במכללה מטעמי נוחות ובשל ההיבט הדתי. החוג ללשון נלמד בקרב בחורי הישיבות במסגרת מסלול דו-חוגי וזו ברירת מחדל עבורם, אם כי סטודנטים אחדים בוחרים בחוג ללשון מתוך תפיסה ערכית. החוג נחשב יוקרתי, כי הלימודים בו נחשבים קשים יותר מחוגים אחרים. חלק מהסטודנטים מגיעים ללימודי הלשון במטרה להמשיך לתארים מתקדמים באוניברסיטה, ולא דווקא להמשיך בהוראה.

פגשנו סטודנטים ובוגרים אינטליגנטיים שאפשרו שיח מרתק ומעניין. הסטודנטים העלו שאלה מרכזיות וחשובה עבורם, המתייחסת לצורך להבין באופן מעמיק יותר את מהות הוראת הלשון בבתי ספר וסיבותיה, מעבר להיבט הערכי-לאומי-תורני.

מנקודת מבטם של הסטודנטים והבוגרים ניתן להתרשם מתחושה של לימודים ברמה אקדמית גבוהה. ניכרה ההערכה וההבנה בצורך של לימוד קורסים שאינם רלוונטיים ישירות להוראה, אך מעניינים ומרחיבים את הידע, ובפרט הרחבת הידע על הלשון העברית כנכס תרבותי אמיתי המעניק זהות לאומית. בצד זה עלה הצורך להעמיק בקורסים הרלוונטיים להוראה (תחביר ותורת הצורות) ולהשלים כאלה שחסרים (הבנה, הבעה וכתובה).

8. מחקר

שלושה מן המרצים בעלי התארים האקדמיים המתקדמים מעורבים במחקר רב, מופיעים בכנסים ומפרסמים מאמרים וספרים. האחרים (עוד לא) מראים תפוקות מחקר. הוקמה רשות מחקר המתוקצבת במאות אלפי שקלים, ומעודדים את כלל הסגל במכללה להשתתף במחקר. יש תמיכה לכתיבה ולמחקר, השתתפות בכנסים וכו'. אף על פי שאין תמיכה כלכלית לצורכי מחקר, עושים את המאמץ להשקיע ברשות המחקר. מקבלים גם תמיכה מהקרן הלאומית למדע. יש עידוד מאוד משמעותי גם לכתיבה וגם למעורבות במחקר. התרשמנו כי מצוינות אקדמית היא מטרה עיקרית בהרצוג. את המרצים המצטיינים הצעירים יותר קל לקדם ולעודד מבחינת מחקר. יש מלגות למרצים והקלות באחוזי המשרה לאלה שממשיכים ללימודי דוקטורט.

9. משאבים

הספרייה מרשימה בגודלה ובהיצע, ומספקת למרצים ולמד"פים משאבים ללמידה חדשנית. ראינו דוגמאות של קורסים מקוונים שצוות הספרייה בונה עם המרצים, וכן הפעלות כמו חדרי בריחה, חידונים מקוונים ועוד, שבהחלט היו מרשימים. צוות הספרייה מסייע לסטודנטים בהכוונה לחומרים נחוצים לעבודות סמינריוניות או לצרכים אחרים. אולמות שונים בספרייה סיפקו צרכים שונים (כמו חדר הספרים העתיקים, חדרי הסמינריונים ואמצעי המידע השונים). הספרייה שוקקת חיים והייתה מלאה במרצים ובסטודנטים שקועים בחומרי לימוד.

10. סיכום חוזקות וחולשות

חוזקות ונקודות לשימור:

- מיזוג מוצלח של שתי המכללות - תוכנית לימודים אחידה וסגל הוראה זהה למדעי.
- הרכב מגוון של מורים ותלמידים ומספר מרשים של תלמידים, יחסית למכללות אחרות.
- סטודנטים בוגרים ואיכותיים.
- מבנה התוכנית טוב, כפי שהוא מוצג בתוכנית הכתובה. הרמה האקדמית של הקורסים טובה. ניתן רקע טוב בלשונות השמיות להבנת תהליכי הלשון העברית.
- סגל מורים מרשים ורמת הוראה אקדמית גבוהה.
- המד"פים בעלי ניסיון הוראה. יש ליווי צמוד של המד"פים לתלמידי לשון עברית וייעוץ גם מעבר לשנות הלימודים.
- תקשורת טובה בין סגל הדיסציפלינה לסגל ההכשרה (אם כי לא מובנת).
- שביעות רצון גבוהה של הסטודנטים והבוגרים.
- הפעילות המחקרית של הסגל טובה למדי.
- ספרייה טובה ואמצעים ממוחשבים הולמים.

חולשות:

- הקישור בין קורסי הליבה לפדגוגיה אינו מתממש עדיין כהלכה, ובקורסים רבים הנטייה היא ללימוד אקדמי טהור.
- תוכנית הלימודים אינה מתממשת הלכה למעשה. חסרים קורסים וסילבוסים, ויש כפילויות של קורסים בשמות שונים.
- לאור אילוצים של סטודנטים הלומדים בישיבה, הקורסים אינם מדורגים.
- יש צורך בתגבור תחביר, תורת הצורות, הבנה והבעה.
- אין חובת סמינריון בלשון עברית.
- במתכונת הנוכחית יש מעט מדי שעות הכשרה ושעות התנסות (בתכנון - שינוי מבנה ההכשרה).
- כמעט לא מנפים סטודנטים שאינם מתאימים להוראה.
- קושי במציאת בתי ספר לצורך ההכשרה להוראה.
- לא נלמדו די נושאים שיועילו להוראה בפועל ולא ניתנו לסטודנטים די כלים המבהירים (עבור הסטודנטים, כמו גם עבור התלמידים שילמדו) את החשיבות שבהוראת הלשון העברית (מעבר לקישורה למקורות).
- דרושה פעילות מחקרית רבה יותר, ויש לגייס עוד מורים חוקרים בעלי תואר ד"ר.

פרק 4: המלצות

המלצות הכרחיות

- לבנות תוכנית מדורגת לתלמידים עם דרישות קדם לקורסים מתקדמים. ללמד קודם כול את הקורסים בתכנים הבסיסיים, ורק אחר כך להעשיר את התלמידים בקורסי בחירה (שהם מענייני מחקריהם של המרצים-החוקרים).
- להרחיב את הקורס בתורת הצורות לשנתי לפחות ולשלב קורסים בהבנה והבעה ובעברית החדשה כקורסי חובה.
- להרחיב את היקף העבודה המעשית: להגיע לבתי ספר רבים יותר וללמד תחומים מגוונים יותר כדי שהתלמיד יתנסה בהם.

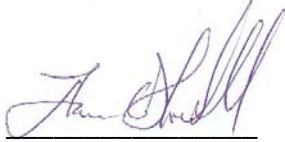
המלצות חשובות

- לשלב בשיעורים העיוניים היבטים של פרקטיקה בשטח.
- לשקול הוראה של הקורס "הוראת הלשון" במסגרת החוג ללשון.
- להעמיק את ההבנה של מהות הוראת הלשון והסיבות להוראתה דרך קורסים העוסקים במהות הרכישה הלשונית בגיל בית הספר, ביחסי לשון דבורה ולשון כתובה (שפה, קריאה וכתובה), בקשרים שבין לשון וחשיבה / קוגניציה / מוח ושפה ופסיכולינגוויסטיקה.
- לחייב כל תלמיד בחוג ללשון לכתוב עבודה סמינריונית אחת בחוג.
- לעדכן את המד"פים בשיטות הוראה חדשניות יותר.
- להעניק למורים משרות בהיקפים גדולים יותר כדי שיוכלו לראות במכללת הרצוג "בית" ולא מקום עבודה הממלא חלל כלכלי.
- לגייס מורים שהם בעלי תואר ד"ר ולעודד את המחקר במכללה.
- לקיים ישיבות צוות של מורי הלשון פעם או פעמיים בשנה כדי להעלות קשיים ולחשוב על דרכים לשיפור התוכניות.
- יש לתקן את הסילבוסים כמפורט בנספח 3.

על החתום

רינה דן-שחר

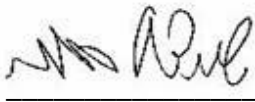
פרופ' רינה דן-שחר

ד"ר אהרון הורנקוהל

חנה עזר

פרופ' חנה עזר

פרופ' אורה שורצולד

דורית רביד

פרופ' דורית רביד – יו"ר הוועדה

ד"ר עמליה בראון

פרופ' זהר לבנת

סטיב פסברג

פרופ' סטיב פסברג

נספח 1: כתב המינוי של הוועדה

ח' טבת, תשע"ט
16 דצמבר, 2018

לכבוד

פרופ' דורית רביד, אוניברסיטת תל-אביב – יו"ר הוועדה
פרופ' רינה בן-שחר, אוניברסיטת חיפה ומכללת אורנים
ד"ר עמליה בראון, אוניברסיטת תל-אביב
ד"ר אהרן הורנקוהל, אוניברסיטת קיימברידג'
פרופ' זהר לבנת, אוניברסיטת בר-אילן
פרופ' חנה עזר, מכללת לוינסקי לחינוך
פרופ' סטיב פסברג, האוניברסיטה העברית
פרופ' אורה שוורצולד, אוניברסיטת בר-אילן

מכובדיי,

המועצה להשכלה גבוהה שמה לה למטרה לשפר ולהבטיח את המשך המצוינות והאיכות של ההשכלה הגבוהה בישראל, בין השאר באמצעות תהליכי הערכה שוטפים של תחומי לימוד במוסדות האקדמיים.

בהמשך להחלטתה מיום 9.6.2015 הקימה המועצה להשכלה גבוהה ועדת הערכה שתבחן את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הוראת לשון עברית במכללות האקדמיות לחינוך.

במסגרת עבודתה מתבקשת הוועדה:

1. לבחון את דו"חות ההערכה העצמית של המוסדות המקיימים תכניות לימודים בתחום זה.
2. לערוך ביקור בכל אחד מהמוסדות המוערכים.
3. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"חות פרטניים ביחס לכל מוסד ומוסד ובו ממצאי הוועדה, מסקנותיה והמלצותיה.
4. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"ח מסכם המתייחס באופן יוזבי להכשרת המורים בתחום לשון עברית בישראל.

אני מודה לכם על הסכמתכם לקחת חלק במשימה חשובה זאת, ושמו בזאת למנות אתכם לוועדת הערכת האיכות.

גבי תמר מעגן אפרתי תרכז את עבודת הוועדה.

פרטים לגבי פעילות הוועדה וסמכויותיה מופיעים בנספח המצורף.

אני מאחל לכם עבודה פורייה והצלחה רבה.

בברכה,

פרופ' אדו פרלמן
סיו"ר המועצה להשכלה גבוהה

מצ"ב: נספח לכתב המינוי

העתק:

ד"ר ורדה בן-שאול, סמנכ"ל הערכת איכות, מל"ג
גבי תמר מעגן-אפרתי, רכזת הוועדה, האגף להערכת איכות, מל"ג

נספח 2: סדר יום הביקור

בשיד יב' אדר א' תשע"ט 17.2.2019

שלום רב,

להלן סדר היום לביקור הוועדה להערכת איכות של תחום הוראת לשון עברית:

שעות	הגורם עמו נפגשים	שמות המשתתפים
9:00-9:30	מפגש פתיחה: הנהלת המוסד (ללא ראש החוג)	הרב פרופ' יהודה ברנדס – נשיא המכללה ד"ר עזרא קהלני – רקטור המכללה ד"ר אביחי קלרמן – ראש החוג לחינוך וסגן הרקטור ד"ר יואב ברזלי – ראש מינהל אקדמי אהוד רוסט – דיקן הסטודנטים וראש מינהל תלמידים
9:30-10:15	ראש החוג	הרב ד"ר חנוך גמליאל
10:15-10:45	ראשי המסלולים בהם נלמד החוג להוראת לשון עברית	ד"ר יואב ברזלי – ראש מינהל אקדמי אהוד רוסט – דיקן הסטודנטים וראש מינהל תלמידים
10:45-11:30	סגל ליבתי המלמד בתכנית	ד"ר דורון יעקב גבי גליה שלסברג פרופ' יוסי עופר ד"ר יעקב עציון
11:30-12:15	מדריכים פדגוגיים	ד"ר צחי לבן רן – ראש היחידה ד"ר תמי קמינסקי – מרכזת הכשרה פדגוגית בקמפוס הנשים גבי רייטל עונן
12:15-13:00	ארוחת צהריים	
13:00-13:45	סיור בספרייה והצגת תשתיות ואו פעילויות ייחודיות של המחלקה	גבי ציפי פישך
13:45-14:30	סטודנטים וסטודנטיות	
14:30-15:15	בוגרים ובוגרות	
15:15-15:30	הפסקה	
15:30-15:45	מפגש סיכום: הנהלת המוסד והתכנית	הרב פרופ' יהודה ברנדס – נשיא המכללה ד"ר עזרא קהלני – רקטור המכללה ד"ר אביחי קלרמן – ראש החוג לחינוך וסגן הרקטור ד"ר יואב ברזלי – ראש מינהל אקדמי אהוד רוסט – דיקן הסטודנטים וראש מינהל תלמידים הרב ד"ר חנוך גמליאל – ראש החוג
15:45-16:15	ישיבת סיכום פנימית של הוועדה	

* ייתכנו שינויים בשמות המשתתפים, בהתאם לאילו צי לוחות זמנים.

1. הביקור ייערך בקמפוס הגברים של המכללה, באולם שבת, בחדר הישיבות שבקומת ההנהלה.

2. אשת הקשר מטעם המכללה: יעל דיאמנט פרויפק.
טלפון נייד: 050-7439383, מייל: yaeld@herzog.ac.il

נספח 3: עקרונות לבניית הסילבוסים

- יש להקפיד על התאמה בין שם הקורס לבין תוכנו.
- כל הפריטים הביבליוגרפיים צריכים להיות רלוונטיים לנושא הקורס.
- יש להבחין בבירור בין קריאת חובה לקריאת רשות.
- יש לשלב מקורות קאנוניים מכוננים עם מקורות חדשים ועדכניים מן העשור האחרון.
- חומרי לימוד ומילונים יופיעו בסילבוסים בקטגוריה נפרדת של חומרי עזר.
- הסילבוסים כולם חסרים פריטים חשובים באנגלית. אין בשום מקום אזכור של הערכים המצוינים שנכתבו באנציקלופדיה הזאת על העברית: EHL: Encyclopedia of Hebrew Language and Linguistics 2013 האנציקלופדיה נמצאת גם אונליין.
- רצוי להשתמש ביחידות רלוונטיות של האוניברסיטה הפתוחה.
- פריטי הביבליוגרפיה צריכים להיות מעודכנים, ויש להשתמש במהדורות מעודכנות של ספרים ותיקים.
- יש להקפיד על דיוק ברישום הפרטים הביבליוגרפיים, כולל מספרי עמודים של מאמרים ופרקים.

הערות פרטניות על סילבוסים

- אין הפניות ליחידות הלימוד שיצאו באוניברסיטה הפתוחה "פרקים בתולדות הלשון העברית" על לשון ימי הביניים בהשפעת הערבית (יחידה 4), על לשון הפיוט הארץ ישראלי (יחידה 6).
- בקורס מבוא לבלשנות חלק נכבד מתמקד בבלשנות שמית ומעט מאוד ביסודות הבלשנות הכללית. קשה להקיף בסמסטר אחד את כל הנושאים המוצעים.
- בקורס עיונים בלשון המקרא המרצה מתמקד בעברית המקראית המאוחרת ויש בו כפילות וחפיפה עם הקורס על העברית של תקופת הבית השני.
- צריך להיות קורס בסיסי על לשון המקרא ולא שני קורסי בחירה על סוג מקראי אחד.
- בתורת ההגה והצורות חובה להשתמש במהדורה השנייה והמורחבת של 'תורת ההגה והצורות של לשון המקרא' של י' בלאו משנת תש"ע ולא במהדורה משנת תשל"ב. יתר על כן, בתורת הצורות יש להיעזר ב"פרקים במורפולוגיה עברית" של א' שורצולד.
- בתחביר העברית החדשה יש פריטים רבים מדי על תחביר לשון המקרא, ולא על העברית החדשה. חסרים חומרים ביבליוגרפיים חשובים מאת ט' בר, מ' אזר, א' רובינשטיין, מ' פרוכטמן, י' צדקה ואחרים.
- לגבי לשון התפילה – עד כמה מתמקדים באמת בלשון התפילה? האם משווים נוסחים? האם נעזרים בעבודות של נ' וידר, ח"א כהן ואחרים?